

พระปรมาภิไธยสมเด็จพระมหากษัตริย์
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

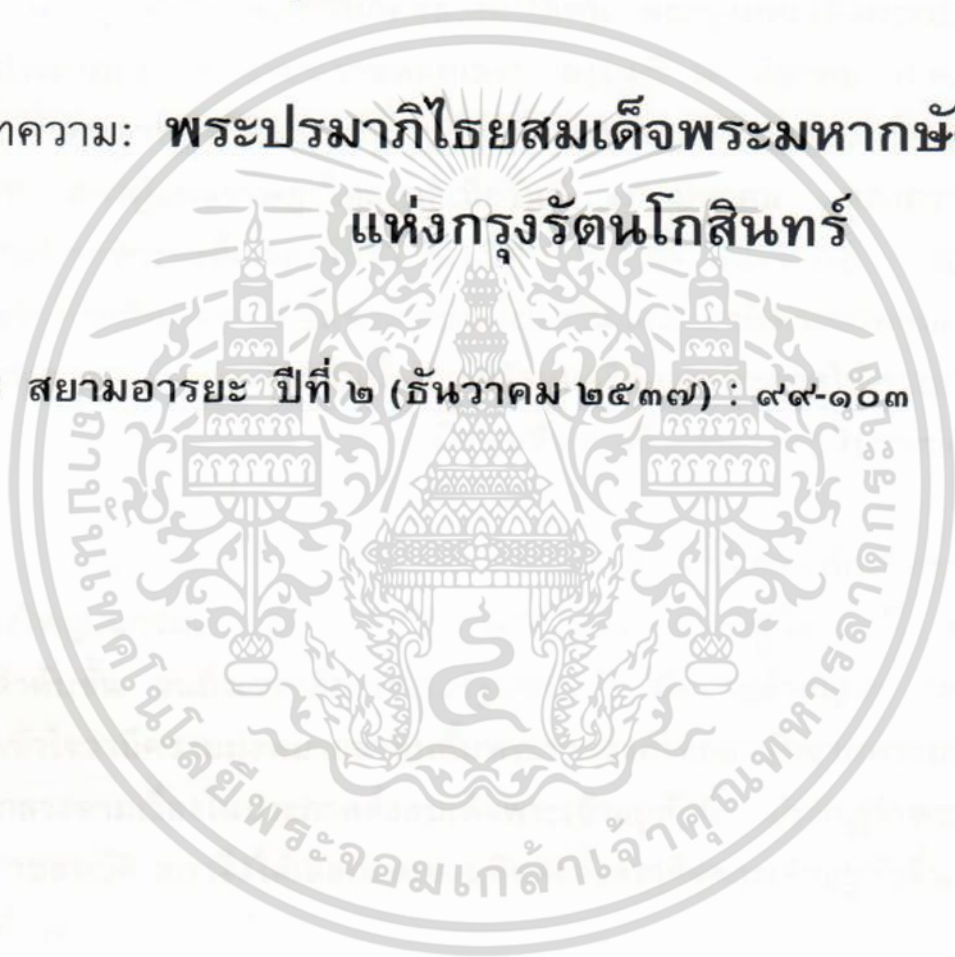
พระปรมาภิไธยสมเด็จพระมหากษัตริย์

แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ชื่อผู้เขียน: ภาवास บุนนาค

ชื่อบทความ: พระปรมาภิไธยสมเด็จพระมหากษัตริย์
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ที่มา: สยามอารยะ ปีที่ ๒ (ธันวาคม ๒๕๓๗) : ๙๙-๑๐๓

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระปรมาภิไธยสมเด็จพระมหากษัตริย์ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ภาวาส บุญภาค

ตอนจบ

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองสองปีเศษ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเสด็จประทับที่ประเทศอังกฤษ มีพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เข้ามายังรัฐบาล ทรงบอกสละราชสมบัติและพระราชสิทธิที่จะทรงสมมติพระราชวงศ์พระองค์หนึ่งพระองค์ใดให้เป็นรัชทายาท สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม แสดงความเห็นชอบในการจะอัญเชิญพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอานันทมหิดลขึ้นทรงราชย์สืบสันตติวงศ์ แล้ววันนั้นเองคณะรัฐมนตรีมีโทรเลขไปอัญเชิญเสด็จให้ขึ้นทรงราชย์ตั้งแต่วันและเวลาที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสละราชสมบัติ.^(๑) พร้อมกันนั้นนายกรัฐมนตรีก็ออกประกาศให้ทราบทั่วกันว่า “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอานันทมหิดลได้ขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์ตั้งแต่วันที่ว่านี้เป็นต้นไป.”^(๒)

ประกาศนายกรัฐมนตรีนับนี้ออกมาได้สามสัปดาห์ก็มีเสียงทักท้วงรายสำคัญเป็นข้าราชการกองข้าหลวงใหญ่ในกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีนั่นเอง. ท่านผู้นั้น^(๓) ทำบันทึกเสนอความเห็นขึ้นมาตามลำดับชั้น จนถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี^(๔) มีความสำคัญว่า “การใช้คำนำ (พระวรวงศ์เธอ) นั้น เข้าใจว่ามีความมุ่งหมายลำดับชั้นพระราชวงศ์โดยลำดับจากพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขอยู่ศูนย์กลางตามเรื่องในประกาศตั้งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้ ปรากฏว่าพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๗ ทรงสละราชสมบัติ สภาจึงได้เลือกและลงมติแต่งตั้งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้น ภายหลังที่พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๗

ได้ขาดจากประมุขคือศูนย์กลางแล้ว ไม่น่าใช้คำว่าพระวรวงศ์เธอเพราะเป็นคำนำที่ลำดับจากพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๗ หากจะเต็มไว้ข้างหลังต่อจากพระนามว่าเป็นพระวรวงศ์เธอของพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ ๗ ก็ดูจะตรงหรือใกล้เคียงกับความจริงมากกว่า”

๑. ขณะนั้น พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ยังทรงพระเยาว์ พระชนมายุยังไม่เต็ม ๑๐ พรรษา ประทับศึกษาวิชาสามัญ ณ ประเทศสวิส

๒. ดูราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๑ ตอนที่ ๖๑ หน้า ๑๓๓๐-๑๓๓๑ วันที่ ๗ มีนาคม ๒๔๗๗

๓. ขุนบรรจงสารวินิจฉัย (สวัสดิ์ แสงนาค)

๔. พลเรือตรี ฤทธิย์ อังรณาวาสวัสดิ์

เอกสารนี้เป็นของสาธารณสมบัติ การศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกเหนือจากนั้น หัวหน้ากองข้าหลวงใหญ่^(๑) ยังบันทึกเพิ่มเติมความเห็นลงด้วยว่า “นอกจากไม่นำใช้คำพระวรวงศ์เธอแล้ว ก็ไม่น่าจะมีคำพระองค์เจ้าในพระนามด้วย.” ทำทัณฑ์หวงนี้มีผล^(๒) และเมื่อนำเข้าพิจารณาในคณะรัฐมนตรีแล้ว ก็ปรากฏว่าทางราชการใช้ “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล” เป็นพระปรมาภิไธยมาจนตลอดรัชกาล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ เสด็จดำรงราชย์ได้ยังไม่ถ้วน ๑๒ ปี ก็เสด็จสวรรคตอย่างฉับพลันโดยไม่มีใครจะคิดคาดฝัน เมื่อเช้าวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ ในระหว่างเสด็จ นิวัติพระนครครั้งที่สอง ยังหาทันได้รับพระบรมราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์โดยสมบูรณ์ตามขัตติยราชประเพณีไม่ภายหลังเสด็จสวรรคตแล้วสองเดือนจึงได้มีประกาศพระบรมราชโองการเฉลิมพระปรมาภิไธย โดยคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ออกเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ศกนั้น ดังจะขอคัดจากราชกิจจานุเบกษา ตอนที่ ๕๔ เล่มที่ ๖๓ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๔๘๙ หน้า ๔๓๙-๔๔๓ มาลงไว้ให้ทราบดังนี้

๑. พระศรีวโรหาร (สมบุญ อมัตริตัน)

๒. ตามเอกสารของกองจดหมายเหตุ กรมศิลปากร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกาศ
เฉลิมพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
อานันทมหิดล

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานรัฐสภา ลงวันที่ ๑๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙)
รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร
พระยามานวราชเสวี

โดยที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชอนุสรณ์คำนึงถึง
สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ซึ่งได้ด่วนเสด็จสวรรคตเสีย
ก่อนได้ประกอบการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามราชประเพณีที่สมเด็จพระมหากษัตริยาธิ
ราชแห่งประเทศไทยได้ทรงปฏิบัติมาในรัชสมัยก่อนๆ ถ้าหากวิโยคทุกข์อันมีมาแต่เหตุ
แห่งการสวรรคตนี้มิได้เกิดขึ้น ก็คงจะได้ประกอบการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
ตามโอกาสอันควรเหมือนกัน เพราะทางราชการได้ดำริเรื่องนี้เป็นการตระเตรียมไว้แล้ว

แต่ถึงแม้โอกาสที่จะได้ประกอบการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกต้องศูนย์สิ้นด้วย
เหตุอันเต็มไปด้วยความเศร้าสลดแล้ก็ดี ก็ยังมีการบางอย่างซึ่งพอจะปฏิบัติสนองพระเดช
พระคุณให้เป็นการเฉลิมพระบรมชัฎยราชอิสริยยศสมพระเกียรติได้เช่นการเฉลิมพระบรม
ปรมาภิไธยเป็นต้น ซึ่งตามโบราณราชประเพณี และในสมัยพระนครรัตนโกสินทรเป็นราช
ธานี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเฉลิมพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๑ เป็นสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๒ เป็น
สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเฉลิม
พระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ เป็นสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้
ยังมีการถวายราชกุฎภัณฑ์บางองค์อันจะพึงถวายได้ เช่นนพปฎลเศวตฉัตร ซึ่งเมื่อถวาย
แล้วจะได้กางกั้นพระบรมศพและพระบรมอัฐิต่อไปราชประเพณีถวายฉัตรแต่พระศพนี้เคยมี
แบบอย่างมาแล้วเมื่อในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ
ให้เปลี่ยนฉัตร ๕ ชั้น เป็นฉัตร ๗ ชั้น กางกั้นพระโกศทรงพระศพสมเด็จพระบรมราช
มาตามหัยยิกาเธอ กรมพระยาสุดาร์ตน์ราชประยูร และในรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้เปลี่ยนฉัตรพระโกศพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
เจ้าอยู่หัวจากฉัตรดาตเป็นพระเศวตฉัตร

อนึ่ง ความเป็นที่ปรากฏแจ้งว่า สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช สมเด็จพระเจ้าอยู่
หัวอานันทมหิดล ทรงเป็นสมเด็จพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักและเคารพของอเนกนิกรชน

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฉะนั้น ถ้าได้ประกอบการบางอย่างจุกที่กล่าวมาข้างต้นนี้สนองพระเดชพระคุณตามกรณีที่พึงปฏิบัติได้แล้ว ทรงหวังพระราชหฤทัยว่าจะเป็นที่ต้องใจของบรรดาพสกนิกรไม่ว่าจะเป็นชาวไทยหรือชาวต่างประเทศ ตามที่ทรงตระหนักพระราชหฤทัยในความจงรักภักดีอันเป็นสัมมาจริยาวัตรอยู่ดีแล้ว

ด้วยประการฉะนี้ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ จึงได้เชิญกระแสพระราชปรารภปรึกษาคณะรัฐมนตรี ซึ่งได้ลงมติเห็นชอบด้วยเป็นเอกฉันท์ว่า ควรจะดำเนินการตามนัยแห่งกระแสพระราชปรารภนั้น

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จึงให้ประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล อดุลยเดชวิมลรามาศิขิต จักรีนฤพดินทรสยามมินทรราชิราช พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย

ให้เจ้าพนักงานพระราชพิธีจัดนพปฎลเศวตฉัตรกางกั้นถวายสืบไป
ขอให้พระเกียรติคุณวิบุลยศปรากฏในสกลโลกจักรฐิติกาลตลอดชั่วกัลปาวสาน
เทอญ

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ เป็นปีที่ ๑ ในรัชกาล
ปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
ปรีดี พนมยงค์
นายกรัฐมนตรี

อยากจะให้ผู้อ่านตั้งข้อสังเกตพระปรมาภิไธยที่ถวายใหม่นี้หาใช่พระปรมาภิไธยอย่างเต็มที่ตามโบราณราชประเพณีไม่ หากเป็นพระปรมาภิไธยสั้น ๆ พออนุโลมเรียกได้ว่าเป็นอย่างมัธยม ที่ไม่มีคำใดแสดงพระคุณสมบัติพิเศษต่าง ๆ ในพระองค์เลย นอกจากคำว่า “วิมล” ทั้งหาได้จารึกลงพระสุพรรณบัฏถวายแต่ประการใดไม่ ปรกติพระปรมาภิไธยสมเด็จพระมหากษัตริย์ก็ดีพระนามเจ้านายที่ได้รับสถาปนาเฉลิมพระนามก็ดี หรือแม้นามสมเด็จพระราชาคณะก็ดีย่อมมีพระนามหรือนาม ที่มีคำประกอบแสดงคุณลักษณะพิเศษยาวหลายวรรคจารึกลงสุพรรณบัฏทั้งสิ้นจะเป็นด้วยเหตุอันใดก็ไม่อาจกล่าววิจารณ์ได้ว่าในพระปรมาภิไธยที่ผูกขึ้นถวายในคราวนั้น จึงมิได้จารึกลงพระสุพรรณบัฏทั้งไม่มีคำตกแต่งแสดงพระเกียรติคุณตามแบบแผน จนหดสั้นเสียยิ่งกว่านามสมเด็จพระราชาคณะและราชาคณะชั้นสูง ๆ^(๑) เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ก็ได้ทอดถวาย เพียงแต่ยกพระนพปฎลเศวตฉัตร

(๑) ตัวอย่างเช่น

- สมเด็จพระพุฒาจารย์ ภาวนากิจวิธานปรีชา ญาณเทยวรางกูร วิบูลสุทธิจริยา อรัญญิก มหาปริณายก
ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัณยวาสี สมเด็จพระราชาคณะ ชั้นสุพรรณบัฏ

- พระพรหมมุนี ศรีวิสุทธิญาณนายก ตรีปิฎกธรรมาลงกรณ์ อุดมคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

พระราชอาคันตุกะเจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏ การใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขึ้นกางกั้นเหนือพระบรมโกศอย่างเดียว ยิ่งถ้าจะดูให้ละเอียดลงไปก็จะเห็นว่าพระปรมาภิไธยที่ถวาย ดูเหมือนกับมีแต่ “ชื่อ นามสกุล กับตำแหน่ง (คือพระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย)” ไซ้แต่เท่านั้น “นามสกุล” ก็ยังเขียนเป็น “อคฺลยเดช” ทั้งที่สมเด็จพระบรมราชชนกฯ ท่านมีพระนามว่า “มหิตลอคฺลยเดช” หาใช่ “อคฺลยเดช”ไม่ ข้อที่ทำไว้อวดๆ นี้มีผลต่อมาถึงพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ^(๑) และการเฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระบรมราชชนกในภายหลังด้วย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จสวรรคตนั้นได้มีประกาศนายกรัฐมนตรีออกมาว่า

“โดยที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙

“โดยที่ตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา

โดยที่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นเจ้านายเชื้อพระวงศ์ที่ร่วมพระราชชนนีตามความในมาตรา ๙ (๘) แห่งกฎมณเฑียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

โดยที่รัฐสภาได้ลงมติเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ แสดงความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ในการที่จะอัญเชิญ ^(๒) สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ขึ้นครองราชย์สืบราชสันตติวงศ์ต่อไป ตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙

จึงขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่าสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภูมิพลอดุลยเดช ได้ขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์เป็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙

ปรีดี พนมยงค์

นายกรัฐมนตรี

(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันมีพระนามซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานว่า “ภูมิพลอดุลยเดช” (ดูหนังสือเรื่องเจ้านายเล็ก ๆ ยุวกษัตริย์ พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

(๒) พันตรี วิลาศ โอสถานนท์ เล่าว่า เวลานั้นท่านเป็นประธานพฤษภา ได้เข้าไปเฝ้าฯ ที่พระที่นั่งบรมพิมาน พร้อมกับ นายเกษม บุญศรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร นายไต้ ปาณิกบุตร รองประธานพฤษภา และนายมงคล รัตนวิจิตร รองประธานสภาผู้แทนราษฎร รวมเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไม่นานนักภายหลังสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชเสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จฯ ไปทรงศึกษาต่อ ณ ประเทศสวิง ถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๓ มีกำหนดจะถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ จึงเสด็จฯ กลับพระนคร และเนื่องจากขณะนั้นทรงบรรลุนิติภาวะแล้ว ทั้งทรงมั่นหมายจะอภิเษกสมรสด้วยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทรผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ จึงกราบบังคมทูลแนะนำออกไปล่วงหน้า ว่าควรจะได้ทรงประกอบพระราชพิธีอภิเษกสมรส และทรงรับพระบรมราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์โดยสมบูรณ์ตามขัตติยราชประเพณีเสียในคราวเดียวกัน ได้อ่านพบเอกสารเก่าเกี่ยวกับการเตรียมงานบรมราชาภิเษก ตอนที่ว่าด้วยเรื่องการคิดพระปรมาภิไธยถวาย ได้ความว่าท่านผู้ใหญ่ที่เคยผูกพระปรมาภิไธยถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ รับหน้าที่ผูกพระปรมาภิไธยถวายในครั้งนี้อีก และท่านผู้นั้นได้บันทึกเหตุผลในการผูกพระปรมาภิไธยถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ ผู้สำเร็จราชการฯ ด้วยว่า

“- ได้ดำริกันขึ้นว่า การเปลี่ยนพระนามภายหลังบรมราชาภิเษก เช่น “จุฬาลงกรณ์” เป็น “จุลจอมเกล้า” ฯลฯ นั้นดูไม่สู้จะควร สู้พระนามเดิมไม่ได้ ที่โบราณต้องเปลี่ยนเพราะพระนามเดิมเป็นชื่อสามัญ จึงต้องเปลี่ยนเพื่อความไพเราะ

- ปลายรัชกาลที่ ๕ ขณะนั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยารัศมีนครวัดติวงศ์ทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงวัง ผู้สำเร็จราชการรัฐบริรักษ์วิกรมมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท โปรดพระราชทานของที่ระลึกทำเป็นรูปพระปรารักษ์วัดอรุณฯ ด้วยเงินและมีคำจารึกว่า “พระบาทสมเด็จพระจุฬาลงกรณ์ สยามินทราธิราช พระราชทานท่านผู้มีศักดิ์สูง ดูกโยอัน อัลเบรท รี เยนต แห่งบริรักษ์วิกรม”

- อาศัยเหตุดังกล่าว เมื่อเฉลิมพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๘ จึงได้เปลี่ยนเป็นใช้พระนามเดิม และตัดให้สั้น รักษาไว้แต่คำที่มีบัญญัติและมีความหมายสำคัญได้ถวายไว้ดังนี้

“- พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล อุดุลยเดชวิมลรามาชินบัญชร จักรินทร- บดินทร สยามินทราธิราช พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย” (รักษาอักษร “มหิดลอุดุลยเดช”)

- ที่เป็น “ปรเมนทร” บ้าง “ปรมินทร” บ้างเพราะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า-เจ้าอยู่หัวได้ทรงบัญญัติไว้ว่าให้เปลี่ยนสลับกันไปทุกรัชกาล (คล้าย King Edward กับ King George) และที่มี “รามาชินบัญชร” เพราะพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบัญญัติไว้ว่าพระมหากษัตริย์ไทยต้องมีพระนามว่า “รามาชินบัญชร” ทุกพระองค์ คงเนื่องด้วยราชธานีของไทยมีชื่อว่า “อยุธยา” ส่วนที่มีคำ “จักรี” และ “สยามินทร” นั้นเพราะสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันโปรด

- สำหรับคราวนี้ได้ดำริไว้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย” (รักษาอักษร “อดุลยเดชมหิตล”)

อีกตอนหนึ่ง ท่านได้บันทึกเรียนผู้บังคับบัญชาโดยตรงของท่านเรื่องจารึกพระสุพรรณบัฏ จารึกดวงพระราชสมภพและแกะพระราชลัญจกรประจำรัชกาลว่า “จารึกพระสุพรรณบัฏ จะมีหรือไม่ดูไม่สู้จำเป็น เพราะมีราชกิจจานุเบกษาเป็นสำคัญ แล้วถ้าไม่มีก็ต้องมีประกาศเช่นรัชกาลที่ ๘ ส่วนดวงพระบรมราชสมภพและพระราชลัญจกร จารึกและแกะเจียบ ๆ ก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามการณ้ก็มีได้เป็นไปตามนั้น เมื่อถึงคราวประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกก็มีพระราชพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏ จารึกดวงพระสมภพ และแกะพระราชลัญจกรกรประจำรัชกาลตามโบราณราชประเพณี ทั้งพระปรมาภิไธยก็มีได้ลงท้ายด้วย “พระมหากษัตริย์แห่งประเทศไทย” หากสำเร็จมาเป็น “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทรสยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร” อย่างที่เราทั้งหลายทราบกันในเวลานี้

ก่อนจบผมขอขมวดเนื้อความเรื่องพระปรมาภิไธย เท่าที่เล่ามาแล้วลงเป็นหัวข้อให้จำง่ายดังนี้

๑. พระปรมาภิไธยสมเด็จพระมหากษัตริย์มีเป็น ๓ อย่างคือ อย่างเต็มที ที่ประกอบด้วยด้วยคำตกแต่งแสดงพระคุณลักษณะต่างๆ มากมายหลายวรรค ที่จารึกลงพระสุพรรณบัฏถวายเมื่อรับพระบรมราชาภิเษก อย่างหนึ่ง อย่างมัธยม ที่ตัดทอนคำตกแต่งเสียบ้างให้สะดวกแก่การที่จะเชิญไปใช้ในการต่างๆ เช่น ในประกาศการพระราชพิธีเป็นต้น อย่างหนึ่ง อย่างสังเขปที่มีแต่พระนามจริงกับพระนามแผ่นดินหรือเพียงให้มีแต่พระนามแผ่นดินประการเดียวนั้น อีกอย่างหนึ่ง

๒. พระปรมาภิไธยอย่างเต็มทีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ เป็นอย่างเดียวกันทั้งหมด ขึ้นต้นว่า “พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี” และลงท้ายว่า “บรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว”

(๑) พันตรีวิลาศ โอสถานนท์ เล่าว่า เวลานั้นท่านเป็นประธานพฤษสภา ได้เข้าไปเฝ้าฯ ที่พระที่นั่งบรมพิมาน พร้อมกับ นายเกษม บุญศรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร นายไต้ ปาณิกบุตร รองประธานพฤษสภา และ นายมงคล รัตนวิจิตร รองประธานสภาผู้แทนราษฎร รวม ๔ คน ขอพระราชทานอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้เสด็จเถลิงถวัลยราชย์สืบสนองพระองค์สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช

๓. พระนามแผ่นดินที่ว่า “พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว” นั้น สมเด็จพระมหากษัตริย์รัชกาลหลังทรงถวายคือ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถวายสมเด็จพระบรมอัยกาธิราชและสมเด็จพระบรมชนกนาถ เมื่อในรัชกาลของพระองค์ ๒ พระนาม เพื่อให้ใช้แทนคำ “แผ่นดินต้น” กับ “แผ่นดินกลาง” ที่ราษฎรพากันเรียกขานส่วนพระนาม พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถวายเมื่อในรัชกาลที่ ๔

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๔. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงถวายพระพรมาภิไธยอย่างมัธยม แต่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ จารึกลงพระสุพรรณบัฏ ด้วย

๕ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวางแผนการถวายพระพรมาภิไธย สมเด็จพระมหากษัตริย์ตั้งแต่แผ่นดินของพระองค์เป็นต้นไปว่าให้ขึ้นต้นพระพรมาภิไธยด้วย พระนามเดิมของพระมหากษัตริย์ แล้วลงท้ายด้วยพระนามแผ่นดิน อันเป็นนามสำหรับ ประชาชนได้กล่าวขานถึงเพราะหากมีแต่พระนามจริงคนทั้งหลายจักไม่กล้าเรียก เหตุด้วยคนไทยถือกันมาแต่ไหนแต่ไรแล้วว่าจะออกชื่อท่านผู้ใหญ่ตรง ๆ มิได้เป็นการขาดความเคารพ อีกประการหนึ่งได้ทรงกำหนดให้คำ “สมเด็จพระปรเมนทร” กับสมเด็จพระปรมินทร” นำ พระพรมาภิไธย สลับรัชกาลกันไป

๖. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศเฉลิมพระ พรมาภิไธยสมเด็จพระมหากษัตริย์ทุกรัชกาลใหม่ ให้ขึ้นต้นด้วย “พระบาทสมเด็จพระรา มาธิบดินทร์” และให้ขานพระพรมาภิไธยอย่างย่อว่า “พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดิน ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ไปจนถึง “พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดินทร์รัชกาลปัจจุบันัน”

๗. ถึงรัชกาลที่ ๗ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวให้กลับมาใช้ “พระ บาทสมเด็จพระปรมินทร” ตามแบบรัชกาลที่ ๔ แต่ก็ยังโปรดให้คงคำ “รามาธิบดิน” ไว้ใน วรรณครองลงมา

๘. รัชกาลที่ ๘ ก็รัชกาลปัจจุบันคงตามแบบรัชกาลที่ ๗ คือขึ้นต้นด้วย “พระ-บาทสมเด็จพระปรเมนทร” สลับกับ “พระบาทสมเด็จพระปรมินทร” คงคำ “รา มาธิบดิน” ไว้ในวรรณครอง แต่พระพรมาภิไธยที่ถวายนั้นเป็นอย่างมัธยม ห้ามมีพระพรมาภิไธย อย่างเต็มที่ไม่ ทั้งมิได้มีพระนามแผ่นดิน สำหรับราษฎรเรียกขานตามแบบแผนด้วย ทำให้ เกิดความขัดข้องอย่างยิ่ง ถ้าจะเขียนพระพรมาภิไธยอย่างสังเขป โดยไม่ต้องออกพระนาม เดิม ต้องฝืนเขียนฝืนใจอย่างกำเริบว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล” และ “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” แม้จะขานพระนามว่า “พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล” หรือ “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช” ก็ยังดูนอกแบบนอกแผนไม่พนักำเริบอยู่นั่นเอง จะให้กลับไปใช้ว่า “พระบาทสมเด็จพระรา มาธิบดินที่ ๘” และ “พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดินทร์รัชกาลปัจจุบันัน-ตามประกาศพระบรม ราชโองการในรัชกาลที่ ๖ กระนั้นหรือจึงขอฝากไว้ให้ดำริกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้